

Wydział Zarządzania P.Cz.
Sekretariat Wrocław, 27.01.2022

dr hab. Magdalena Sobocińska, prof. UEW
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Zarządzania

Wpł. dn. ...04.02.2022

Woslype

RECENZJA

**dorobku naukowego i aktywności naukowej dr. Aleksandra Pabiana
przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania Jemu
stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych,
dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości**

Podstawy formalne opracowania recenzji

Podstawy prawne dla postępowania habilitacyjnego dr. Aleksandra Pabiana wyznacza ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2021 poz. 478 z późn. zm.).

Podstawę formalną sporządzenia niniejszej recenzji stanowi uchwała nr 60/2021 Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 23 listopada 2021 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości wszczętego na wniosek dr. Aleksandra Pabiana. O podjętej uchwale zostałam powiadomiona pismem Przewodniczącej Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej Pani dr hab. Agaty Mesjasz-Lech, prof. PCz z dnia 24.11.2021 roku.

Stosowane w recenzji kryteria oceny osiągnięć naukowych i aktywności naukowej dr. Aleksandra Pabiana wynikają z art. 219 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, który brzmi:

„Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.”

Przygotowanie recenzji zostało oparte na następujących pracach naukowych oraz dokumentach przesłanych przez podmiot habilitujący:

- monografia pt. „Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi”, opublikowana przez Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2021, licząca 236 stron (ISBN 978-83-7193-767-5; e-ISBN 978-83-7193-768-2), która została wskazana przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- autoreferat przedstawiający opis kariery zawodowej oraz dorobku i osiągnięć naukowo-badawczych dr. Aleksandra Pabiana (w języku polskim i angielskim);
- wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny (w języku polskim i angielskim);
- wniosek z 24 maja 2021 o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości;

- kopia dokumentu – odpis dyplomu potwierdzającego nadanie Habilitantowi stopnia doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu;
- autorska monografia pt. „Marketingowe aspekty logistycznych projektów infrastrukturalnych”, współautorska monografia pt. „Management in sustainable tourism in Poland and Ukraine”, współautorska monografia pt. „Hotel industry in Poland and Ukraine — selected aspects of functioning, management and development”, a także kopie autorskich i współautorskich publikacji dr. Aleksandra Pabiana;
- kopie oświadczeń współautorów prac naukowych oraz nagród, dyplomów, certyfikatów i zaświadczeń potwierdzających aktywność naukową Habilitanta.

Dokumentacja została przygotowana przez dr. Aleksandra Pabiana w staranny sposób. Prezentacja dorobku jest uporządkowana i dobrze opisana. Jednocześnie oświadczam, że nie jestem współautorem żadnej z opublikowanych przez dr. Aleksandra Pabiana prac naukowych.

Podstawowe informacje o pracy naukowo-zawodowej Kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego

Pan dr Aleksander Pabian ukończył z wynikiem bardzo dobrym studia stacjonarne drugiego stopnia na kierunku Zarządzanie i Marketing na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej i uzyskał tytuł magistra w 2009 roku (specjalność: Marketingowe zarządzanie przedsiębiorstwem). Jest także absolwentem Akademii Młodych Dyplomatów (specjalność Służba zagraniczna), którą ukończył w 2010 roku.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów Pan dr Aleksander Pabian podjął pracę na macierzystej Uczelni – najpierw na stanowisku asystenta na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej w Instytucie Logistyki i Zarządzania Międzynarodowego (przekształconego w Katedrę Logistyki i Zarządzania Międzynarodowego), a następnie – po uzyskaniu stopnia doktora – na stanowisku adiunkta.

W 2014 roku uzyskał w oparciu o uchwałę Rady Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu, na podstawie rozprawy pt.: „Zarządzanie strategiczne przedsiębiorstwami a infrastruktura logistyczna regionów”. Praca doktorska została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Nowickiej-Skowron oraz prof. dr hab. inż. Jana Stachowicza.

Na wyraźne, pozytywne podkreślenie zasługuje to, że po uzyskaniu stopnia naukowego

doktora, Habilitant ukończył w 2016 roku z wynikiem bardzo dobrym kolejne studia – studia stacjonarne drugiego stopnia (w języku angielskim) na kierunku Management na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej (w obszarach kształcenia w zakresie nauk społecznych).

Z uznaniem wskazuję na wykształcenie uzupełniające Habilitanta (przed i po uzyskaniu stopnia doktora), które obejmuje ukończone szkolenia i seminaria organizowane przez StatSoft Polska Sp. z o.o., Instytut PWN, jak również przez Zespół ds. e-learningu Politechniki Częstochowskiej oraz Uczelniane Centrum Informatyczne. Podkreślenia wymaga także wartościowy dorobek Kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego przed doktoratem. Choć nie wchodzi on ze względów formalnych do oceny związanej z postępowaniem w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego, to wskazuje jednak na systematyczny rozwój naukowy dr. Aleksandra Pabiana na każdym etapie pracy naukowo-badawczej.

Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości

Osiągnięciem naukowym w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiącym o znacznym wkładzie Habilitanta w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości jest monografia pt. „Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi”. Została ona opublikowana przez Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej w 2021 i liczy 236 stron. Recenzentem wydawniczym wskazanej monografii był prof. dr hab. Stanisław Brzeziński. Książka składa się ze wstępu, pięciu wewnętrznie rozbudowanych i powiązanych logicznie ze sobą rozdziałów oraz zakończenia, a także bibliografii i spisu tabel, rysunków oraz fotografii.

Podjętą przez Autora problematykę monografii należy uznać za ważną i aktualną zarówno z perspektywy naukowej, jak i realnych wyzwań współczesności, w których sprostaniu istotną rolę do odegrania mają innowacje społeczne. Dużą wartość problematyki monografii upatruję w ewolucji ram konceptualnych procesów innowacyjnych, w których coraz większą uwagę przywiązuje się do powiększania kapitału społecznego oraz rozwoju kapitału ludzkiego, a także poprawy jakości życia. W tym kontekście dużego znaczenia nabierają innowacje społeczne, którym Autor poświęcił szczególną uwagę, ukazując ich znaczenie w

zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi. Ewolucja innowacji wiąże się z odchodzeniem od liniowego podażowego modelu innowacji oraz liniowego popytowego modelu innowacji (market pull), czy też modelu sprzężeniowego i zintegrowanego procesów innowacyjnych do sieciowego modelu innowacji, a także modelu innowacji otwartych i modelu systemów innowacji. Potencjał i duże znaczenie innowacji społecznych w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi wynika z tego, że wprowadzanie związanych z nimi zmian w obrębie łańcucha wartości powinno przyczynić się do zwiększenia wartości przedsiębiorstwa w społecznych i środowiskowych obszarach konkurencyjności, a inwestycje w otoczenie niejednokrotnie ułatwiają minimalizowanie ograniczeń dla działań realizowanych przez firmę w ramach łańcucha wartości. Warto dodać, że kierunki rozwoju innowacji immanentnie związane są z procesami tzw. nowej konsumpcji, które charakteryzują się nasileniem zachowań konsumenckich wyrażających się m.in. ekologizacją, dematerializacją, wirtualizacją i prosumpcją.

Jako lukę badawczą Autor wskazał na nadal niewystarczająco zoperacjonalizowane i podbudowane metodologicznie, zwłaszcza w kontekście decyzyjnym, procesy działalności innowacyjnej ukierunkowane na społeczeństwo. Należy zgodzić się z Habilitantem, że implikuje to potrzebę pogłębiania rozpoznań naukowych, analiz, ocen i diagnoz związanych z układem odniesienia: społeczeństwo – działalność zarządcza, podejmowana przez przedsiębiorstwa działające na zasadach komercyjnych. W tym kontekście pozytywnie należy ocenić powstanie monografii. Określony we wstępie monografii cel, którym jest próba teoretycznej i empirycznej refleksji nad złożoną problematyką innowacji społecznych w zrównoważonym rozwoju organizacji na przykładzie przedsiębiorstw działających na określonym obszarze (w tym przypadku województwa śląskiego) w mojej ocenie został sformułowany w dość ogólny sposób. Autor sformułował również cel teoretyczny, badawczy i utylitarny oraz aplikacyjny, a także główną tezę, że: „przedsiębiorstwa komercyjne, wyróżnione na podstawie kryterium ich wielkości, które działają na przyjętym do badań obszarze, powinny zaangażować się we wprowadzanie innowacji społecznych”, a następnie odpowiedzi na pytania badawcze, które utworzyły zbiór hipotez cząstkowych/szczegółowych (s. 158 monografii):

- „Na przyjętym do badań obszarze występują określone problemy o charakterze społecznym, takie jak np. problemy ze znalezieniem pracy czy deficytem stanu zdrowia, jak również związane z ekologią, np. zanieczyszczenie atmosferyczne”.

- „Jest ważne, aby przedsiębiorstwa komercyjne zaangażowały się w rozwiązywanie problemów o charakterze społecznym i ekologicznym”.
- „Członkowie społeczności oczekują, aby w rozwiązywanie problemów społecznych zaangażowały się nie tylko instytucje publiczne oraz osoby fizyczne i prawne działające na zasadach komercyjnych (np. fundacje), ale również przedsiębiorstwa, których podstawowym celem działań decyzyjnych jest wypracowywanie zysku”.
- „Nie występuje wiele firm prowadzących działalność prospołeczną, a najczęściej spotykana forma pomocy polega na zorganizowaniu przez przedsiębiorstwa dodatkowych środków pieniężnych, które służą pomocą w podniesieniu standardu życia przedstawicieli warstw społecznych znajdujących się w szczególnej potrzebie”.
- „Wysiłki przedsiębiorstw działających na obszarze badań w zakresie innowacji społecznych są widoczne zarówno dla ich odbiorców, jak i ludzi postronnych niebędących ich bezpośrednimi beneficjentami”.
- „Zgodnie z założeniami leżącymi u podstaw koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu podejmowane przez firmy inicjatywy prowadzą do pozytywnych skutków oraz progresywnych przekształceń w obrębie rzeczywistości społecznej, a lista beneficjentów tych zabiegów jest znacząca”.

Przeprowadzone przez Habilitanta postępowanie badawcze było złożone i obejmowało pogłębione studia literatury, które zrealizowano z wykorzystaniem metody systematycznego przeglądu literatury, a także badanie empiryczne o charakterze kwestionariuszowym, poprzedzone badaniem preliminarzym.

Po wnikliwej lekturze monografii sugeruję, aby Autor w swojej dalszej pracy naukowej i kolejnych publikacjach wykazywał większą troskę o kwestie metodyczne. Walory pracy dotyczące jej metodycznej płaszczyzny zwiększyłyby wykorzystywanie w większym zakresie zaawansowanych analiz statystycznych zgromadzonego materiału empirycznego, umieszczenie w załączniku kwestionariusza ankiety (choć jest on omówiony w treści monografii), czy też zilustrowanie przywoływanych wzorów (s. 176, 202) wielkościami liczbowymi odnoszącymi się do konkretnego realizowanego przez Autora badania. Sugestie te mogą posłużyć Autorowi do doskonalenia własnego warsztatu naukowego.

Rozdział pierwszy zatytułowany: „Innowacje jako podstawa działań przedsiębiorczych we współczesnych przedsiębiorstwach komercyjnych” zawiera wiele wartościowych i ważnych z punktu widzenia podjętej przez Habilitanta problematyki odniesień do źródeł innowacji, ich

rodzajów. Słusznie, iż dr Aleksander Pabian rozpoczął swoje rozważania od dokonania eksplikacji pojęcia „innovacja”, gdyż w literaturze istnieją różne podejścia do definiowania tej kategorii i dokonana przez Niego synteza jest potwierdzeniem dobrej znajomości problemu. Walorem rozdziału jest także zaprezentowanie w nim różnych podziałów źródeł innowacji o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym, jak również zaprezentowanie klasyfikacji innowacji z uwzględnieniem takich kryteriów, jak: liczba i rodzaj podmiotów partycypujących w odkryciu, postać, jaką przyjmuje nowe rozwiązanie, sytuacja, w jakiej znajduje się przedsiębiorstwo, ranga innowacji, stopień nowoczesności, skala wielkości i skutków jakie niosą ze sobą innowacje, czynniki, które pobudzają powstanie innowacji. Za potrzebne i posiadające wiele walorów uważam ponadto rozważania dotyczące celów aktywności przedsiębiorstw komercyjnych tworzących innowacje oraz relacji między innowacyjnością a uzyskiwaniem przewagi konkurencyjnej. Za cenne uważam również czynione przez Autora odniesienia do znaczenia innowacji w gospodarce i jej rozwoju. Dokonany przez Habilitanta przegląd dobrze dobranej literatury pozwolił na zaprezentowanie faz procesu generowania innowacji w przedsiębiorstwach komercyjnych z uwzględnieniem metod oceny nowych pomysłów, a w tym metod oceny opłacalności, metod wielokryterialnych, metod matematycznych, czy też metod wykorzystujących wiedzę i doświadczenie opiniodawców.

Dobłą kontynuację rozważań prowadzonych w rozdziale pierwszym stanowi rozdział drugi, w którym dr Aleksander Pabian przedstawił zarządzanie innowacjami z perspektywy funkcji kierowniczych, a także ukazał otoczenie, a w tym interesariuszy przedsiębiorstwa innowacyjnego. Wysoce pozytywnie należy ocenić to, iż Autor wskazał na konieczność dokonania rozróżnienia pomiędzy pojęciami „innowacyjne strategie” a „strategie innowacji”, a także poddał analizie proces tworzenia i wdrażania strategii innowacji. Mając na uwadze ewolucję modeli innowacji, o atutach monografii stanowi m.in. to, że Habilitant trafnie wskazał na marketingowe aspekty zarządzania innowacjami. W pełni należy zgodzić się z wyrażonym w tej części monografii poglądem, iż istnieje konieczność ścisłej integracji systemu komunikacji marketingowej z ośrodkami kreatywnymi w obrębie przedsiębiorstwa, a także możliwość połączenia koncepcji zarządzania innowacjami z zasadami marketingu, co przekłada się na rozwój koncepcji marketingowego zarządzania innowacjami, w tym innowacjami społecznymi. Dużą wartość rozdziału drugiego wynika z ukazania w nim również kulturowych i organizacyjnych uwarunkowań innowacyjności.

Rozdział trzeci w trafny sposób wpisuje się w główną linię rozważań Autora i koncepcję

monografii. Podobnie jak rozdział pierwszy i drugi jest pogłębioną analizą teoretyczną, opartą na bardzo dobrej znajomości podjętej problematyki. Prowadzone w tej części pracy studia literaturowe oraz rozważania są szczególnie istotne z punktu widzenia celu monografii i ujawniają posiadanie przez Habilitanta umiejętności zaprezentowania ważnych problemów teoretycznych dotyczących istoty innowacji społecznych. Za walor rozdziału uważam ukazanie innowacji społecznych przedsiębiorstw komercyjnych jako szczególnego rodzaju działalności twórczej, a także ich miejsca w koncepcjach zrównoważonego rozwoju i corporate social responsibility. Ten ostatni wymieniony wątek został twórczo rozwinięty przez dr. Aleksandra Pabiana w dalszej części monografii poświęconej zagrożeniom społecznym i ekologicznym jako przesłankom tworzenia innowacji społecznych, które Autor we właściwy sposób zidentyfikował i poddał analizie. W omawianym rozdziale dr Aleksander Pabian ukazał znaczenie innowacji społecznych dla przedsiębiorstw komercyjnych i ich otoczenia, wskazując na wynikające z nich korzyści wewnętrzne (dla firm) oraz zewnętrzne, które odnoszą członkowie społeczności. Udaną egzemplifikacją prezentowanych zagadnień teoretycznych jest zaprezentowana analiza doświadczeń przedsiębiorstw komercyjnych województwa śląskiego w tworzeniu i wdrażaniu innowacji społecznych. O ich aktualności świadczy to, iż dotyczą one m.in. działań prospołecznych stanowiących odpowiedź na pandemię COVID-19.

Kolejny rozdział dr Aleksander Pabian poświęcił na opis metodycznych aspektów zrealizowanego badania empirycznego. Wprowadzeniem do rozdziału jest ukazanie kierunków badań własnych wraz z uzasadnieniem. Autor w tej części pracy zaprezentował w jaki sposób dokonał przeglądu systematycznego literatury, który skutkowało wnioskiem dotyczącym istnienia niedoboru wiedzy na temat wielu aspektów innowacji społecznych w przedsiębiorstwach komercyjnych. Stanowiło to ważną przesłankę do zrealizowania przez Habilitanta badań własnych. Dr Aleksander Pabian w rozdziale tym ukazał również sposób realizacji badań o charakterze preliminarnym, które wraz z dokonanym przeglądem literatury umożliwiły sformułowanie problemu badawczego, tezy głównej oraz hipotez, a także badań właściwych.

Monografię kończy rozdział piąty, w którym Autor prezentuje wyniki zrealizowanego badania empirycznego i wskazuje na zidentyfikowane problemy społeczne województwa śląskiego (uzależnienia, niski poziom ochrony zdrowia, deficyt stanu zdrowia, bezrobocie i kłopoty ze znalezieniem pracy, niesprzyjające warunki życia, ubóstwo, przestępczość), w których rozwiązywaniu mogą uczestniczyć przedsiębiorstwa komercyjne przez wdrażanie

innowacji społecznych. Interesujące są również wyniki badania odnoszące się do znaczenia innowacji w kształtowaniu wizerunku przedsiębiorstwa. Walorem rozdziału jest autorski model zarządzania działalnością społeczną w przedsiębiorstwach komercyjnych, posiadający wartości poznawcze i aplikacyjne, a także dokonana przez Autora w przejrzysty sposób prezentacja działań przekładających się na realizację sformułowanych celów pracy.

Sekwencja omawianych problemów oraz struktura monografii jest właściwa, a układ treści przejrzysty i dobrze wyrażający tytuł pracy. Pragnę podkreślić, że dobór i zakres wykorzystania literatury świadczą o bardzo dobrej znajomości problematyki oraz o posiadaniu przez Autora umiejętności dokonywania syntezy dotychczasowego dorobku naukowego, która jest ważna w kontekście zasady ciągłości nauki.

Lektura monografii „Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi” autorstwa dr. Aleksandra Pabiana pozwala na sformułowanie konkluzji, iż w mojej ocenie stanowi ona osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Świadczy o tym to, że dr Aleksander Pabian realizując wieloetapowe postępowanie badawcze, powiązał innowacje społeczne z koncepcjami zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności biznesu, a także opracował autorski model zarządzania działalnością społeczną w przedsiębiorstwach komercyjnych w formie sekwencji działań zarządczych prowadzących do osiągnięcia wewnętrznych i zewnętrznych celów dzięki innowacjom społecznym.

Ocena pozostałych osiągnięć Habilitanta, w tym ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Aktywność naukowa dr. Aleksandra Pabiana po uzyskaniu stopnia naukowego doktora koncentrowała się wokół czterech obszarów badawczych: 1) logistyki, 2) marketingu, 3) zarządzania w turystyce, 4) zarządzania innowacjami. Wskazane obszary mieszczą się w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Do głównych osiągnięć Habilitanta w powyższych obszarach badawczych zaliczyć należy: ukazanie menedżerskiego wymiaru logistyki, wskazanie na możliwości wykorzystania morfologii problemu jako metody służącej do uszczegółowienia dylematów pojawiających się przed menedżerami odpowiedzialnymi za zarządzanie logistycznymi przepływami, identyfikację warunków, w których następuje

przekształcenie nowych produktów w kategorię produktów definiowanych jako new old stock, określenie relacji między działaniami marketingowymi i logistycznymi, jak również przedstawienie zarządzania marketingowo-logistycznego jako formy zarządzania łączącego dwie koncepcje. Ponadto wśród szczególnie wartościowych osiągnięć Habilitanta należy wskazać na zdefiniowanie i określenie wpływu heterogenicznych komponentów marketingowych na synergiczny wzrost wartości przedsięwzięć logistycznych związanych z infrastrukturą i wykazanie konwergencji między działaniami marketingowymi a projektami logistycznymi, a także stworzenie modelu planowania i organizowania logistycznego projektu infrastrukturalnego, uwzględniającego kompozycję marketingową oraz specyfikę marketingu międzynarodowego. Wysoce pozytywnie należy ocenić kontynuację badań dotyczących marketingu międzynarodowego z uwzględnieniem uwarunkowań kulturowych, istotnie wpływających na strategie przedsiębiorstw. Odnosząc się do kolejnego obszaru badawczego Habilitanta dotyczącego zarządzania w turystyce należy wśród Jego osiągnięć naukowych wskazać na ukazanie występowania konwergencji między turystyką a logistyką. W pełni należy zgodzić się z ustaleniami dr. Aleksandra Pabiana, że:

- zasady logistyki mogą porządkować zasady organizacji ruchu turystycznego,
- zarządzanie logistyczne podmiotami usług turystycznych może zmierzać do wzrostu efektywności obsługi turysty,
- synergia produktów (logistycznego i turystycznego) może dawać podstawy teoretyczne dla usprawnienia działania podmiotów turystyki, obniżenia kosztów realizacji usług turystycznych przy zachowaniu założonej jakości obsługi,
- logistyczne koordynowanie świadczenia usług turystycznych, polegające na odpowiednim doborze usług cząstkowych w realizacji określonego, np. programu wycieczki może skutkować wyższym poziomem satysfakcji odbiorcy usług świadczonych przez firmy turystyczne,
- konieczne do koordynacji działań systemy informatyczne logistyki zapewniają dostęp do aktualnych informacji, co umożliwi elastyczne dopasowanie oferty turystycznej do zmiennych wymagań rynku,
- liczne zagadnienia dotyczące transportu turystów i ich wyposażenia nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od tematyki współczesnych środków transportu, których systematyka opisywana jest szeroko w nurcie infrastruktury logistycznej.

Umiejętne łączenie przez Habilitanta w procesach badawczych kategorii związanych z

logistyką, marketingiem, turystyką oraz innowacjami i ukazywanie związków między nimi sprawia, że dorobek dr. Aleksandra Pabiana jest wielowymiarowy i jednocześnie spójny.

Efektom realizowanych badań naukowych jest bogaty i różnorodny dorobek publikacyjny obejmujący po uzyskaniu stopnia doktora:

- autorstwo 2 monografii naukowych, w tym monografii wykazanej jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz monografii pt. „Marketingowe aspekty logistycznych projektów infrastrukturalnych”, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2017,
- współautorstwo 2 monografii naukowych (w języku angielskim): monografii pt. „Hotel industry in Poland and Ukraine — selected aspects of functioning, management and development”, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2019 oraz monografii pt. „Management in sustainable tourism in Poland and Ukraine”, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2020,
- autorstwo i współautorstwo 11 rozdziałów w monografiach (4 opublikowane w języku angielskim),
- autorstwo i współautorstwo 19 artykułów naukowych (15 opublikowanych w języku angielskim),
- autorstwo i współautorstwo 10 publikacji w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych uwzględnionych w ministerialnym wykazie i/lub indeksowanych w WoS i Scopus oraz w materiałach pokonferencyjnych.

Warto dodać, że posiadanie przez Habilitanta współautorskich opracowań jest potwierdzeniem Jego umiejętności pracy w zespole. Ważne jest również to, iż wkład dr. Aleksandra Pabiana w powstanie tych publikacji był znaczący i wiązał się z tworzeniem koncepcji opracowań, metodyki badań i ich realizacją.

Wskazując na międzynarodowy wymiar dorobku Habilitanta, należy podkreślić, że przygotowane we współautorstwie artykuły były publikowane m.in. w takich czasopismach naukowych jak: „Energies” (140 pkt według wykazu Ministra Edukacji i Nauki), „Sustainability” (100 pkt). Liczba cytowań prac Habilitanta wynosi: w Web of Science (WOS): 10, według Google Scholar: 58, a w Crossref: 15, natomiast indeks Hirscha według poszczególnych baz wynosi odpowiednio dla Web of Science: 1, według Google Scholar: 4, a w oparciu o bazę Crossref: 2. Należy stwierdzić, że dorobek publikacyjny dr. Aleksandra

Pabiana po uzyskaniu przez Niego stopnia naukowego doktora jest wartościowy i w pełni zasługuje na wysoką ocenę pod względem ilościowym, jak i jakościowym.

Kolejnym kryterium oceny dorobku Habilitanta jest udział w projektach badawczych. Habilitant podejmował taką aktywność zarówno przed uzyskaniem stopnia doktora, jak i po uzyskaniu tego stopnia naukowego. Wysoce pozytywnie należy ocenić to, iż dr Aleksander Pabian po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczył w siedmiu projektach badawczych, a dwoma z nich kierował (Wpływ zróżnicowania kulturowego na realizację działań logistycznych przedsiębiorstw, a także Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami regionu). Projekty badawcze, w których Habilitant pełnił funkcje kierownika były finansowane z subwencji na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego służącego rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich Politechniki Częstochowskiej, a cztery projekty, w których był wykonawcą ze środków na działalność statutową Politechniki Częstochowskiej. Ponadto na wyróżnienie zasługuje udział Habilitanta w projekcie Tempus Ofpel Logistyka pt.: „Strengthening the training development of Logistics in Marocco through an observatory in Logistics training OFL & platforms of excellence in logistics PEL”, którego celem było wspieranie rozwoju i logistyki w Maroku. Projekt ten uzyskał dofinansowanie Komisji Europejskiej.

Ważną aktywnością Habilitanta jest odbycie trzymiesięcznego stażu naukowego (Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University), którego celem było m.in. prowadzenie badań naukowych dotyczących wybranych aspektów zrównoważonego zarządzania w turystyce oraz w przemyśle hotelarskim z uwzględnieniem perspektywy Polski i Ukrainy, a także wymiana międzynarodowych doświadczeń w zakresie sposobów prowadzenia badań naukowych. Szczególnie cenne jest to, iż efektem tych badań są publikacje naukowe, wydane m.in. w formie współautorskich monografii („Hotel industry in Poland and Ukraine – selected aspects of functioning, management and development” oraz „Management in sustainable tourism in Poland and Ukraine”). Udział w stażu zaowocował również referatem pt.: „Nowe atrakcje turystyczne efektem działalności zarządzających w obszarze ekologii”, który został nagrodzony w kategorii: Najlepszy artykuł interdyscyplinarny podczas V Ogólnopolskiej Konferencji Biznes w Kulturze – Kultura w Biznesie, organizowanej przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.

Na wyróżnienie zasługuje także aktywność konferencyjna Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, która wyraża się w 23 wystąpieniach na krajowych i

międzynarodowych konferencjach naukowych.

Ponadto dr Aleksander Pabian jest recenzentem materiałów z konferencji międzynarodowych, a w tym poświęconych logistyce. Jest to ważna umiejętność, która potwierdza dobre przygotowanie Habilitanta do wejścia do grona samodzielnych pracowników naukowych. W tym kontekście należy również zauważyć, że Kandydat do stopnia naukowego doktora habilitowanego jest również promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim, wszczętym na Wydziale Zarządzania macierzystej Uczelni.

Uwzględniając działalność naukową Habilitanta od uzyskania stopnia naukowego doktora, a w szczególności Jego autorskie i współautorskie publikacje, trzymiesięczny staż naukowy, kierowanie i uczestnictwo w pracach zespołów badawczych, udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych, a także liczne wystąpienia na konferencjach, nie mam wątpliwości, iż dr Aleksander Pabian wykazał istotną aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Dobrym dopełnieniem przedstawionych i ocenianych osiągnięć naukowych dr. Aleksandra Pabiana jest Jego aktywność dydaktyczna, która wyraża się we współautorstwie podręczników o zasięgu ogólnokrajowym z zakresu logistyki oraz zarządzania w turystyce zrównoważonej. Świadczy to, iż Habilitant umiejętnie łączy pracę naukową z dydaktyczną i w atrakcyjny sposób upowszechnia wyniki prowadzonych badań. W ramach działalności dydaktycznej Habilitant opracował program kształcenia na kierunku Logistics (studia niestacjonarne II stopnia w języku angielskim), kurs e-learningowy na temat ekologii, a także prowadził zajęcia na zagranicznych uczelniach, tj. na Université de Lorraine, Nancy (Francja, 2015 r.), w Tarnopolskim Narodowym Uniwersytecie im. Włodzimierza Hnatiuka (Ukraina, 2019 oraz 2020 r.). O dużym doświadczeniu pedagogicznym świadczy prowadzenie wielu zajęć w formie wykładów i ćwiczeń w języku polskim i angielskim z zakresu logistyki, opracowywanie kart opisu przedmiotów, a także promotorstwo licznych prac magisterskich.

Istotnym osiągnięciem organizacyjnym Habilitanta jest zorganizowanie współpracy naukowo-badawczej i dydaktycznej z Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University i zainicjowanie działań zmierzających do uruchomienia programu wymiany akademickiej Erasmus+ między Politechniką Częstochowską a wymienioną uczelnią na

Ukrainie. Ponadto Habilitant pełnił funkcję opiekuna z ramienia Politechniki Częstochowskiej i był inicjatorem przystąpienia Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej do udziału w cyklicznym programie Top Young 100 (Polskie Stowarzyszenie Menadżerów Logistyki), a także aktywnie uczestniczy w procesie podnoszenia jakości kształcenia oraz uatrakcyjniania oferty dydaktycznej Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej. Potwierdzeniem tego jest Jego udział w pracach komisji ds. programów studiów na kierunku Logistics.

Habilitant podejmuje i realizuje także działania mające na celu popularyzację nauki jako członek Komitetu Głównego projektu edukacyjnego: „Olimpiada Przedsiębiorczości i Zarządzania”, organizowanego przez Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej. Popularyzował również naukę jako ekspert i prelegent w okrągłym stole obrad zorganizowanym przez Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.

Dr Aleksander Pabian jest członkiem PTE, a w kadencji 2015-2018 był członkiem Komisji Nauk Organizacji i Zarządzania Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach.

Wyrazem docenienia zaangażowania dr. Aleksandra Pabiana i wysokiej oceny Jego pracy są Nagrody Rektora Politechniki Częstochowskiej, które otrzymywał za osiągnięcia publikacyjne, organizacyjne oraz za opracowanie programu kształcenia.

Wymienione formy aktywności Habilitanta pozwalają na sformułowanie pozytywnej oceny dotyczącej również jego działalności dydaktycznej, organizacyjnej oraz w zakresie popularyzacji nauki i współpracy z otoczeniem.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym dr. Aleksandra Pabiana stwierdzam, że całokształt Jego osiągnięć naukowych, a w szczególności monografia pt. „Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi”, opublikowana przez Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, która została wskazana przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, zasługuje na pozytywną ocenę. Wysoko oceniam również pozostały dorobek publikacyjny oraz naukowy Habilitanta, a w tym aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni i uważam, że spełnia on wymogi zawarte w powołanej ustawie. Biorąc pod uwagę wszystkie oceny cząstkowe i ocenę całościową, która jest jednoznacznie pozytywna, wnoszę o uznanie dorobku Habilitanta jako spełniającego wymagania ustawowe i dopuszczenie

dr. Aleksandra Pabiana do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego w celu nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Magdalena Sobocińska